

9.1 – גלוי ונסתר

- א. מדרש"א.
- ב. חידושי אגדות מהר"ל, ח"ג עמ' צג.
- ג. עקידת יצחק, שער כד.
- ד. יד יוסף על "עין יעקב".
- ה. אמת ליעקב, עמ' 65.
- ו. עץ יוסף על "עין יעקב".
- ז. עוללות אפרים, ח"ב עמ' תרכה.
- ח. בן יהודע.
- ט. מאמרי הראי"ה, ח"ב עמ' 435.

וראה עוד:

חידושי הריטב"א, ב"ב עג: ד"ה מעשה ישראל והעמים
 ליקוטי מוהר"ן יב, גדלות וקטנות.
 מגלה עמוקות פ' ויצא, לא, 1; לח, 1; מא, 3.

חזינן האי ציפרתא דקאים כו'. הכונה
 פה שיש לתורתנו גולה ונסתר והחורה נקראת ציפרתא שהוא עוף טהור כמ"ס שפרק שמי
 הלחם יין השמר לך ושומר נפשך וגו' כל המשמר תורתו נשמחו משחמתם תנא דבי ר"י משל
 לאדם שמסר לפור דרור לעבדו אמר כמדומה את שאני טטל איסר גדמיה נשמתיך אזי טטל ממך
 וע"ס פטפטו קול חכמת החורה כמ"ס טו' במזרע שהציא קולן לפריס על קול מזרע לומר
 שיצא קול חורה ויכפר על עון לשה"ר ואמר שהיה עד קרסוליה במיא היא חכמת העגלה שהיא
 לתחמונים שדימה אותה למים בכ"מ ורישיה דהוא הנסתר מגיע לחכמה עליונה עד לשמים שהיא
 מעשה מרכסה ואמר דליכא מיא בהך חכמה עליונה כמ"ס טו' נד' שנכנסו לפרדם כשאתם מגיעים
 לאבני שיש טהור אל חלמרו מים ואמר ובעיני ליחות לחכמה התחמונה לאקורי נפשך כי היא נמשלה
 למים כמ"ס ואמר שאל תהיה חכמה ההיא קלה בעיניך דנפק ב"ק ואמר אל תחמונה הכא עלי קבלת
 רב ומלמד אחכס דנפלה חזינא לבר גמרא כו' התי"ח הוא הנקרא גמרא ובר גמרא כדאמרין
 בעלמא יין וכדאמר נמי דמחו ליה מאה עוכלא ור"ל דנפלה ליה ספיקא וקושיא במלחא זה ו' שכן
 ואמר דלא מטי אכחי אארעא שלא יוכל להגיע על אמתת הענין לא משום נפישות מיא ר"ל ריבי
 הענין אלא משום חריפות ועומק הענין שלא יוכל לסב לשורש הענין האדם אשר אינו נקי ט' דהיינו
 משום דרדיפי מיא והענין רמו על יהושע כמ"ס בחמורה יין שאל"ל משה בשעה שנפטר שאל ממני
 כל הספיקות כו' ומסיק חשש כמו של יהושע ונשחכחו ממנו ג' מאות הלכות וטולדו לו ו' מאות
 ספיקות והוא כמו שאמרו גדריס יט' דלפול של חורה לא ניתן רק למשה לחד אבל הוא ענין טוב
 נתן לישראל גם לפול החכמה לקבל ממנו וע"כ לא יבא אדם לשורש ועומק הענין עלי רב המלמדו
 לפול כמו משה ליהושע וק"ל:

יד מנחות דף צט ע"ב. טו' ויק"ד טו' ו.
 טו' חגיגה דף יד ע"ב. יין ע"ז דף ו ע"ב. יין דף טז ע"א. יט' דף לח ע"א.

ב. חידושי אגדות, מדר"ל

ובמדרש (תנחומא במדבר) ימים יוצרו ולו אחד
 בהם אמר ר"ל ברא הקב"ה ימים וברר לו
 אחד מהם ואזה זה יום השבת, ברא שנים וברר לו
 אחד מהם ואיזה זה שביעית, ברא לו שבועות וברר לו
 אחד מהם ואיזה זה היובל, ברא בהמות וברר לו
 אחד מהם ואיזה זה בהמות בהרי אלף, ברא דגים
 וברר לו אחד מהם ואיזה זה לוייתן, ברא עופות וברר
 לו אחד מהן ואיזה זה זיו שדי ע"כ. הרי לך בפני כי
 זיו שדי נבחר מכל העופות ומאחר שהוא נבחר מכל
 העופות אם כן יש לו צורת העוף בשלימות, שאל"כ
 לא היה נבחר. ולפיכך מצד צורתו המופשטת מן
 החמרי שהוא עומד למטה וראשו מגיע עד השמים.
 ומ"ש לא דנפישו מיא אלא דרדיפי מיא ביאור זה
 כי המים אשר מתיחסים לעוף הוזה כמו שהעוף
 הוזה מגיע עד השמים ומורה זה על פשיטותו ודקותו
 כאשר הוא מן הארץ עד השמים, וכך המים אשר
 הם מתיחסים אליו פשוטים בתכלית, הם קלים, כי
 הפשוט הוא מסולק מן כבידות הגשמי. והמים אשר
 הם מתיחסים אל העוף שהוא פשוט מן החמרי ביותר
 פשוטים ומסולקים מן כבידות החמרי, ומפני זה קלים
 ורדיפי ביותר. ואמר דנפל שם חצינא וכו' פי'
 החצינא הוא מחתך ועם כל זה לא יכול לירד ולחתך
 המים. ומ"ש דהא שבע שנין וכו' כי מספר שבע
 יבא על דבר רביו כמו שבע יפול צדיק וקם, ור"ל
 הרבה פעמים מאוד וכן בכל מקום, וכבר אמרנו כי
 אין כל הדברים האלו רק מצד הצורה המופשטת
 ומהותו. הנה באר לך ענין הויה זאת הוא עוף השמים
 איך הוא מצד צורתו העצמו' שלו, וזה היה כונת
 רבה בב"ח לבאר מהות הנבראים מצד עצמם ולפי
 מה שהוא. וידוע כי העוף יש לו שתי בחינות, הבחינה
 האחת מצד המים שהוא נברא מן המים, ולכך אמר
 הוייתו מצד המים, ועל זה בא לספר ענין הויה הזאת
 שאמרנו, והבן זה (הדברים).

אמר רבה בר בר חנה (שם) ואמר רבה בר בר חנה
 זימנא חדא וכו'. אחר זימנא חדא היה אולינן
 שביאר רבה בר בר חנה בספינתא וחזינן ההיא ציפרתא
 מענין הויה שבים, באר דהוה קאי עד קרסוליה במיא
 מענין הויה הזאת שגם ורישיה ברקיעא ואמרינן לית
 היא במים, כי הצפור מן מיא ובעינן למיחות לאקורי
 המים גם [כן] נברא. ואמר נפשין נפק בת קלא ואמר
 כי צפורתא דקאי במיא לן לא תיחותו להכא דנפלא
 עד קרסוליה וראשו מגיע ליה חצינא לבר גמרא הכא
 השמימה, דע כי העוף יש הא שבע שנין ולא מטיא
 לו שתי בחינות יש לארעא ולא משום דנפישו
 בחינה שהוא שוכן למטה. מיא אלא משום דרדיפי מיא
 גם הוא עוף השמים, ולא אמר רב אשי ההוא זיו שדי
 תמצא בריאה שיש לה הוא דכתיב וזיו שדי עמדי.
 מקומות מחולקות כמו העוף. בריאת השוכנים במים הם במים, ואשר הם
 ביבשה, אבל העוף הוא למטה ולמעלה כמו שתראה
 כאלו היה מצד צורת העוף שהוא עומד למטה ועולה
 למעלה. וכן אמרו במדרש (במ"ד פ"כ) אל מוציאם
 ממצרים כתועפות ראם לו, לא זכו מורידם כעוף
 שנאמר אפרים כעוף יתעופף, זכו מעלן ומרוממן כעוף
 שנאמר מי אלה כעב תעופנה ע"כ. הרי כי העוף יש
 לו העליה והירידה שניהם כאחד, והרי מצד צורתו
 הוא למטה ולמעלה, ולפיכך אמר דחזא צפורתא דקאי
 עד קרסולא במיא, וזה כי העוף כאשר הוא במטה
 מתיחס אל המים כדאיאתא בפרק השוחט (חולין כ"ז
 ב') ובפרט רגליה שכן אמרו שם תדע לך שיש להם
 קשקשים ברגליהם, ולפיכך אמר דהוי קאי עד
 קרסוליה במיא, וראשו מגיע עד השמים, ור"ל כאשר
 היה בוחן מצד צורתו העצמי המופשטות, ימצא כי
 עומד על קרסוליו במיא וראשו עד השמים, כי כן
 הוא אמתת צורתו [של] העוף הוזה. ואמר רב אשי
 זהו זיו שדי שנאמר וזיו שדי עמדי ר"ל כי שאר
 עופות אין לומר עליהם כי מצד צורתו הוא עומד
 במטה ומגיע עד למעלה, כי אין להם צורת העוף
 בשלימות רק בחסרון, כי אם לעוף הוזה שאליו צורת
 העוף בלא חסרון כלל.

א1. עקידת יצחק

אמר רבה בר חנא זימנא חדא הוה אזילנא בספינתא וחזינא להווא ליפרי דהו קיימי עד קרסולייכו במיא ורישייכו מנו לרקיעא וסברין דלא נפישו מיא ובעין לקרורי נפסין נפקת בת קלא ואמר לן לא תחוחו דהא שבעין סנין דנפל חיליא דבר נגרא ולא מעא לארעא ולא תימא דנפישו מיא אלא דרדפי מיא (שכ) יאמר כי ברודפס אחרי קבון חריות הממונת כדרך איה בלב ים היה רואה הכנות שהיו קרסולי השחלותם שקועים במי ים ההלחות והיה כזה מדמים להגיע ראשם אל צמותי עב ושהוא וסיעתו היה בלבם להדמות אליהם ולדוף אהריהם כסבורין שהם ענינים שיש להם סוף וחליות. עד שיצתה בת קול מעלת השכל האלהי ואמרו הוואו מהם ומדרכיהם כי באמת כל שנעים שיה שיש חיי האדם יוצאים בעסק זה ועדין לא הגיעו לסוף החלוא והחמדה וכמו שאמרו אין האדם נפטר מן העולם וחלי תחוחו בידו כמו שאמרנו. ולהורות שאין הזמן יוצא בהם מפני חשיבותם ומתשבות אמר ולא תימא דנפישו מיא כלומר לא מפני כמותם ואיכותם רק מפני רוב העירוף והבהלה אשר לאנשים אהריהם והנה באמת זה הענין הנכבד הנרמז בחגדה זו על זה האופן אינו רק זרזו של ראשון המחוקק בראשונה עד המקום שביארנו ממנו:

ד1. יד יוסף

ז1. אמת ליעקב

ב מוס המחמר
 תלמוד אין גדול
 מעלת חכמת הנסתר
 וש לך מתחלה
 למלאות כרישו בגמי'
 וטסקים ואין יכול
 האדם לנא למדרגה
 זאת :

בא לרמוז מה דאיתא במדרש שבועקבא דמשיחא יתרכו האפיקורסים בישראל ויסיתו לישראל אחיהם לדעתם הנכזבה ואמרו חז"ל שאין משיבין לאפיקורסים כי ידוע שמי שיש לו שכל משובש לא יועיל לו שום טענה כמו שכתוב כל באיה לא ישובו ולא ישינו וגו'. ועל זה אמר דרך המליצה כי מצואר בזהר שתלמיד חכם מכונה בשם לפור חזאי האי ליפרתא. היינו לחכם אחד. דקאי עד קרסוליה במיא. היינו שעומד במי החכמה רק עד קרסולו וריש' עד בשמיא כלומר שהיה מגדל עלמו עד לשמים שהיה חושב עלמו לחכם שבחכמים. ואמרין לית מיא. כלומר כיון שאין כאן באדם זה מי התורה והחכמה. ובעינן לאוקורי נפסין. היינו שרצה לפלפל עמו ולהורות לו סכלותו. והיאך הוא משובש בדעתו. נפק ברת קלא וא"ל לא תיחית להכא. כלומר לא תשיב לו מאומה. דנפל ליה חלינא לבר נגרא כלומר שכבר פלפל עמו חכם גדול שהוא נגר ובר

נגר. ולא מטיא עד לארעא. כלומר שלא הגיע עד תכליתו. ולא משום דנפישו מיא. כלומר לא משום שחכמתו מרובה. אלא משום דרדיפא מיא. כלומר מי שיש לו שכל משובש ומעוקס ואם עוסקין עמו בדבר אי הולך בעיקוס ומדמין לחיזה דברים אחרים שאין דיונין כלל רק הולך בעיקוס ושיבש ואי אפשר להגיע עמו עד תכליתו מחמת דרדיפתו לדברי ההל' ומשובש לכך ראוי וכיון שלא להשיב לאפיקורסים רק לילך בתומו :

11. עץ יוסף

נד' זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא. פי' על פני המים התורניים שהתורה נמשלה למים כידוע: וחזינא הווא ליפרא. ראינו אחד קדוש וטהור כמ"ש כל צפור שחורה: דקאים עד קרסוליה נמיא ורישא ברקיע. פי' וראינו אותו כולל במים אדירים ועומד עד קרסוליה נמיא בתורה הנגלה. וראשו בשמים בסחרי תורה שהיא מעשה מרכבה: ואמרין לית מיא. בחכמה התחתונה ר"ל שנקל נוכל להשיגה להך חכמה התחתונה: ובעינן למיחוח לאקורי נפסין. ר"ל מה לן ליגע נפשינו בקושיות ובפרוקים בעמקות נגלה. טוב לן לאקורי נפסין ר"ל להשיב נפשינו בגסר: נפק בת קלא ואמר לן לא תחוחו להכא. לא תלכו לחמת הקבלה אם לא מילאו כריסכם בנגלה כי לא דבר קל היא חכמת הנגלה: דנפלא ליה חלינא לבר נגרא הכא הא שבע סנין ולא מסיא לארעא. ר"ל שהתח' נקראים בונים שעוסקים בבנין של עולם. ונקראים נגרים מ"ש לית נגר ובר נגר דיפרקגי' ור"ל דנפלה ליה ספיקא וקושיא במילתא זה ז' סנין: ולא מטיא לארעא. שלא יכול להגיע על אמתת הענין: ולא משום דנפישו מיא. ר"ל רבוי הענין: אלא משום דרדיפי מיא. פי' אלא משום חריפות ועומק הענין. והענין רומז על יהושע כמ"ש בתורה שאמר לו משה ליהושע בשעה שנפטר מן העולם כל הפסוקות כו' ומסיק השם כמו של יהושע ונשתכחו ממנו ג' מאות הלכות וטלדו לו ז' מאות פסוקות עד שבא עתהאל בן קנז והחזירם בסלפוני. ולכן לריך האדם להיות בקי בתחלה בש"ס ובפסוקים ואח"כ ילמוד חכמת האמת וזה וזה יתקיים בידו. וכדי שלא תקשי אי"כ אין נוכל לנא למדרגה זו של האי ליפרא. פי' אמר רב אשי הווא. ליפרא: פי' שזו וסר מן הסדרה ר"ל מכל נשמיות ותאוות העוה"ז מופרש ומובדל מבני אדם. ומסיים רב אשי: דכת"ב וזו שדי עמדי. פי' מי שזו מן הנשמיות הוא עמדי ראוי שישתמש בכבודי. כמו רבינו הקדוש האריי ז"ל שנה ביהו על נהר גילוס במקום סהור כמוזכר בספר כחני שנחי האריי ז"ל:

יאמר שדרך החידה על הרוצה להכניס ראשו בחכמות עמוקות ממנו כמעשה מרכבה ועל דרך אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש כו' ורבה ראה אדם אחד שברום לבכו חשב כי **מאמר ח** נקל לו לעבור מי העיון העמוק דרוש שבמכוסה ממך אל תחקור כד"א מים עמוקים עצה בלב איש וגו' וזה לפי שרישיה ברקיעא ר"ל שחשב שראשו לכמתי עב יגיע על כן נדמה לו כי מי העיון אינן עמוקים אליו ואינן מגיעין כי אם עד קרסוליה. ואמרינן ליכא מיא ר"ל אין מי העיון במקום זה עמוקים. ניחות לאקורי נפשין ר"ל לחקור אחר הענינים הנפלאים. נפקא בת קול ואמר לא תיחות להכא דנפלת ליה חציצא לבר נגרא כו' על דרך אמרו רז"ל לית נגר ובר נגר דיפרקיניה. ור"ל שבעיון זה טרח חכם אחד זה כמה שנים ולא ירד לעומקו וזה"ש ולא מטי לארעא ולא תימה דנפיש מיא ר"ל שלכך הוא מן הנמנע לחקור אחר הדברים הנעלמים לפי שהענינים ההם רבים המה ואין שכלו של אדם יכול להיות שלם בכולם הא ענין אחד יכול לחקור ולכא עד תכונתו. אלא דרדפי מיא פירוש מתוך חריפות הנהר כו' ור"ל שמתוך עומק המושג אפילו דבר אחד הוא קשי ההשגה לפיכך אין לך עסק בנסתרות.

יאמר שזה קאולינן בספינתא, חזאי היה צפירתא. ג"ל בס"ד, בספינתא רוצה לומר לימוד הסוד, שהוא החשוב שבלימודים, ונודמן לו חכם גדול בחכמת הנסתרות, ולזה החכם מכנהו בשם צפור, ובתחילה לא הכירו כי היה אותו חכם מדבר עמו נסתרות בלשון חידה, כאשר דיבר הסבא קדישא עם ר' חייא ור' יוסי בזוהר פרשת משפטים, דהוה קאי עד קרסוליה במיא, רוצה לומר היה נראה שיש לו מעט תורה הנקראת מים, שהוא שיעור המים המגיעים עד קרסוליה, אך באמת היה חכם גדול, דרישיה ברקיעא, שהוא חכם גדול בחכמת הנסתרות המדברים ברקיעא, ובתחלת פגעינו בו אמרינן לית מיא, כלומר אין בו מים, שדבריו הם ריקים מן התורה הנקראת מים, וכאשר חשב ר' יוסי על דבריו של סבא קדישא שהם ריקים חס ושלום, אך אחר שהכרנו בו שהוא חכם גדול נתננו דעתנו לירד לעומק הדברים שדבר לרווח את צמאוננו בהם, וזהו שאמר ובעינן למיחת לאוקרי נפשין, רוצה לומר לירד לעומק דבריו לרווח נפשינו בהם, ושמעינן בת קול אומרת לא תחיתו להכא, רוצה לומר לא תוכלו לרדת לעומק הסודות אשר דבר, דסודות האלה שאמר יש בהם עומק גדול, כי מקדמת דנא נפלה ליה חציצא לבר נגרא הכא, והא שבע שנין ולא מטיא לארעא, פירוש בר נגרא הוא חכם מפולפל כמו שאמרו צריכה נגר ובר נגר, ואותו החכם המפולפל נפלה ליה חציצא, פירוש קושיא אחת בסודות אלו שדבר בהם זה החכם עתה, וזה שבעה שנים שלא היה יכול לרדת לעומק הסוד למשכח ליה פתרי ולתרצה, ולא משום דנפיש מיא, אלא משום דרדיפי מיא, כלומר לאו משום דתירוץ הקושיא תלוי בהקדמות רבות של הסודות, ולכך לא מצא לה התירוץ, אלא משום דרדיפי מיא, כי הקדמה של הסוד הזה עמוקה מאד, והיא מדברת בענין זמן הקטנות.

ובהיות האדם מתעסק בסודות התורה אם יהיה בענין זמן הגדלות העליון, או בשאר דרוש חכמת האמת שהם עניינים למעלה, אין לאדם כל כך סכנה כמו בזמן שעוסק בסודות זמן הקטנות, כי בהתעסקו בהם הנה החיצונים מתעוררים בהם ומתאחזין שם ומזכירין עונותיו של האדם המתעסק בהם וכו', ולכן הסוד הזה צריך להעלימו, אם מפאת עצמו ואם מפני שאין אנחנו יודעים אמיתתו אפילו גרגיר של חרדל מן הדרוש הוא כג"ל. וכזה מוכן היטב מה שאמר משום דרדיפי מיא, שיש רודפים לאדם במים זה, ולכך הזהיר את בת קול שלא יאריכו בו לדדת לעומקא. ואמר רב אשי הוא זי שדי הוא, פירוש אותו החכם שדמהו רבה בר בר חנה לצפירתא, שהיה חכם גדול שידוע להלביש סודות עמוקים בדברים פשוטים בדרך חידה ומשל, ודאי הוא היה בחינת היסוד שהוא בחינת שם שדי, כי כל צדיק שהוא בחינת היסוד יש לו השגה גדולה בסודות התורה כנודע, ולזה אמר וזי שדי עמדי, כלומר במחיצתי שזוכה להתגלות לו רזין עלאין דעולמות העליונים:

אמר רב אשי ההוא זי שדי הוא כו' ר"ל החקירה הנמנעת שהזכיר היא זי שדי ר"ל מהות השם יתברך מצד עצמו לחקור במהות מלכות שדי או להזיזו ממקומו לעשותו מוגבל במקום מה זה"ש וזי שדי עמדי דבר זה לא נגלה לשום בריה בלתי לה' לבדו הוא יתברך ידע מהות עצמו ואין זולתו והוא יתברך יודע ענין ההעתק ממקום למקום הנמצאים בכתובים מיוחסים אליו יתברך והיינו זי שדי וק"ל:

הנה בחיוב השגת התורה, עיקר החיוב נחלק לבי' גדרים: לדעת המצוות ופרטי הלכותיהם, וזה חיוב גדול על האדם להשיג ולדעת, אע"ג דאמרו חז"ל 'דבר קטן – הוויות דאביי ורבא, דבר גדול – מעשה מרכבה' (סוכה כח, ב'), מ"מ גדול החיוב לעמול ולדעת חוקי דיני התורה, ולהוסיף לקח ולפול בחכמה הנגלית שבתורה, והדברים מגיעים עד רום המעלות ומגיעים את האדם להשיג צפונות בנועם ד', כדברי חז"ל במדרש ע"פ 'העם ההולכים בחשך – אלו בעלי תלמוד – ראו אור גדול', אע"פ שנדמה שעוסקים בדברים קטנים בהלכות ודינים מ"מ גדול ערכם מאד; אלא שאין זה סוף מעלת האדם, כי האדם נכרא לדעת את ד', ולהשיג כפי יכולתו צפונות סתרי תורה ורזי עולם בסוד ד' ליראיו, אבל חלק הלימוד לדעת המעשה אשר יעשה הוא ג"כ עיקר גדול ורחב מאד, והנה נודע שעובדין תלויים במלכות נוק', וכל ההשגות שנוגעות למעשים בה תלויים, והאדם הגדול בענקים המתנשא לראש השגות גדולות ע"י גרפין דאהבה ויראה, עיקר עיונו יהיה בהשגות גדולות נעלות מעניני המעשים, והכחינה בנפשו שבה מתעסק בחכמת המעשים היא מצד חלקים התחתונים שבחכמתו ושכלו, אך מ"מ לא יאמר האדם, כי הדברים קלים ומעטים של עניני המעשים, ואין חיובם גדול וחזק עד שיתרשל מהם, כי הם מתפשטים הרבה מאד, ונודע שסוד ז' ספירות התחתונות, שבהם סוד תורה שבכתב ושבע"פ, ובכחי' המלכות כל הבחינות בה תלויין בעובדין, אבל יש בכחי' התורה בענין הפלפול דקוב"ה חדי ביה, ועיקר השמחה הוא בכינה, וסוד 'אלו ואלו דברי אלהים חיים' הוא בכינה, וא"כ עולה מעלת פילפולה של תורה להראות פנים לטהור ולטמא עד הבינה, שהוא סוד היובל, יותר עמוק מסוד השמיטה דכוללת שבע שנים, וכיון שכל השגתינו הוא רק בז' תחתונות ע"כ אין להשיג איך אלו ואלו דא"ת, כי רק לשאלה קיימה בינה.

והנה הנגרא הוא העושה מלאכה במים רבים ומתקן ספינות וכלים ללכת בהם ולעבור אורחות ימים שהם דרכי המצוות ודיניהם, שע"י עוברים את הים כאופן שלא יטבע האדם בשיא גליו, כמש"כ לעיל כמה פעמים בענין טביעת הספינה, וכח הבנין הוא ע"י הפילפול של אמת שמוציא הלכה ברורה, ולפעמים הענין עמוק עד שא"א להחליט בפלפול ונשאר ספק, ונמצא שאינו משיג עד הסוף מפני שנוגע בסוד 'אלו ואלו דברי אלקים חיים', בינה סוד החיים, ע"כ גדול החיוב להשיג ולעמול עד שידע דבר על מכונו, 'דבר ד' זו הלכה', כפי האפשרי, ובאמת אע"ג דהשגות דמעשה המצוות לכאורה יש להם קץ ותכלית, שאינם עולים כ"כ בענינים גבוהים, אבל מפני שרצון השי"ת להגדיל תורה ולהאדירה, קבע פרטי ההלכות על כל הדברים המתחלפים והמקרים ההווים בעולם, וכח התנועה והשינוי הוה בעולם תמיד, ע"כ מזדמן תמיד ספיקות ועיונים חדשים, מפני רדיפת המקרים וחילופי העיונים שבאים עי"ז, ע"כ החיוב גדול לעמול בזריזות גם בחלק המעשי, ועי"ז יבוא למעלה רמה להיות זוכה לדברים הרכה בצירוף עיונו בסודות המצות וסתריהם, והנה נודע שהמלכות נקראת שדה חקל תפוחין, שצריכה לעבודה ממחצרי חקלא, וזה החכם העוסק עם עיונו באלקיות, גם בחלקי המעשים, הוא נעבד לשדה, ומ"מ הוא זו משדה ועולה בהשגתו בגבהי מרומים, ודבק בהשגתו בענינים אלקיים, אע"פ שעיונו בדברים חומריים.

וזהו שסיפר שבהיותם הולכים בעיון דרכי יס"ה חכמה חזו ההוא ציפּרתא, ציפּור־ שמים, נפש חכמה העולה בהשגתה ע"י גרפין שלה למקום גבוה, ועומד רק עד קרסוליה בכחי' התחתונות שלו, במיא במים התחתונים דהיינו השגת ההלכות והדינים, ורישיה ברקיעא, להשיג בדברי סודות ועיונים, גדולי ערך כרזי עולם, והרואה איך שעיקר עיונו ועוצם מעלתו תלוי' בהשגות רמות כרום עולם, סוכר שעניני ההלכות אינם גדולים ורחבים עד שיגיע לשלמותם גם בלא זירוז גדול, ואמרינן לית מיא,

101. מאמרי הראי"ה

שאינם רבים כ"כ, ובעינן למיחות לאקורי נפשין מעמל* הויות דאביי ורבא ופלפול של הלכה. נפק בת קלא, שסוד הבת קול הוא מבחי' מלכות. לא תחותו להכא, שלא תוכלו לרדת כ"כ בנקל לעומק העיון וסוף הפלפול בעומקא של הלכה. ע"כ אתם צריכים לאחוז גם בזה ביד חזקה ועמל גדול, דנפלה ליה חצינא לבר נגרא שעוסק בפלפול, נפלו לו עיונים גדולים בפלפול, שהוא החצינא הכלי שבו עושין הספינות כמש"כ לעיל, הא שבע שנים, היינו בעומק כל חדרי החכמה שבכל המדות הז"ת שבהם תלויים המעשים והתורה המעשית, ולא נחתא לארעא, שלא השיג לתכלית, מפני שיש מקום עומק עד שמגיע לסוד 'אלו ואלו דברי אלהים חיים', סוד הבינה. ולא משום דנפשי מיא, כי באמת מועטים וקלים העיונים לערך העיונים השכליים שבסודות וסורי תורה, שאותם הדברים אין להם קץ ותכלית מצד עצמם, אלא משום דרדיפי מיא, מרודפים ע"י השינויים של גלגל התנועה המשנה מקרי העולם ומזמין ספיקות רבות. שצריך לחתכם ע"פ דין אמת לאמתה של תורה. ע"כ החיוב גדול לשום 'עמל אדם לפיהו' (קהלת ו ז), ופי' פה הוא מלכות תושבע"פ דעובדין בה תליין, 'וגם הנפש לא תמלא' היינו רבותא שהנפש הוא בחי' מלכות לא תמלא, כי גם חכמת המעשה גדול ונשגב עד מאד. אמר רב אשי: ההוא זיז שדי הוה, אותו ציפרתא שעוסק בב' חלקי התורה הללו, הוא זיז שדי, שדר בשדה דחקל תפוחין, וזו ג"כ משם לעלות למעלה אל רוממות השגה, שנאמר 'וזיז שדי עמדי' היינו עם בחי' ת"ת שמים, שעולה לשמים ע"י מה שיחד שניהם, תורה ועובדין.

*פירוש – מתוך (=על-ידי) עמל. העורך.